

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

DAVID
O STRANIE FASCINAȚIE
BOWIE

DAVID BUCKLEY

VICTORIA
BOOKS

TRADUCERE DIN ENGLEZĂ ȘI NOTE DE
CRISTINA RUSU ȘI LIVIU DASCĂLU

CUPRINS

Cuvânt-înainte.....	9
Mulțumiri	19
Descătușarea culorilor	25

PARTEA ÎNTÂI: 1947-1967

1. Elvis e englez, 1947-1967	37
2. Ciudățenia din Beckenham, 1967-1970	69
3. Atenție, voi, amatorilor de muzică rock, 1970-1972	109
4. Chirurgie cosmică, 1971-1972	157
5. Uciderea monstrului kabuki, 1972-1974.....	203

PARTEA A DOUA: 1974-1982

6. Shilling the Rubes, 1974-1975	259
7. Pete albe, 1975-1976.....	297
8. Noua școală a artificialității, 1976-1977	335
9. Vreau să sparg gheața cu o chitară electrică, 1978-1982.....	371

10. David Bowie: Superstar, 1982-1987	423
11. „Noile haine ale împăratului”, 1987-1990.....	475
12. „Imanciparea” lui Bowie, 1990-1993.....	503
13. Muzica e afară, 1994-1997	535
14. Revoluția va fi descărcată de pe internet, 1998-2000	571
15. „... la fel ca Strauss, la 84 de ani”, 2001-2005 ...	607
Desfășurarea steagului.....	641
Note	659
Documente.....	673

Cuvânt-înainte

Look up there!

8 ianuarie 2016. E ziua în care David Bowie împlinește 69 de ani și, totodată, își lansează și noul album, cu numărul 25 – intitulat, pentru conformitate, *Blackstar*, căci titlul este, de fapt, simbolul unei stele negre – , laolaltă cu cel de-al doilea single, intitulat „Lazarus”, care începe cu el lungit pe un pat de spital, cântând versurile „Look up here, I’m in heaven” și care se sfârșește cu el făcând-ne cu mâna, înainte de a dispărea într-un dulap întunecat. După două zile, pe 10 ianuarie, Bowie moare, aruncând planeta Pământ într-un interminabil și isteric priveghi, în care se amestecă, tot mai intens, șocul, frustrarea, durerea, dragostea și elogiul. „Look up here, I’m in heaven / Everybody knows me now.”

Noul său album este, de fapt, și ultimul, iar lumea începe să caute în clipurile și în versurile sale semnele iminente ale sfârșitului împachetat într-o operă de artă. Pe album nu mai este muzica lui Bowie, ci cântecul său de lebedă marțiană. E un album testament/scrisoare de adio, urmat un an mai târziu, când ar fi împlinit 70 de ani (of, condiționalul ăsta optativ!), de EP-ul *No plan*, în chip de mesaj trimis pentru cei încă neconsolați, cu un videoclip care începe cu un perete de monitoare, unde niște oameni rătăciți în noapte urmăresc tentativa unei călătorii în spațiu: „Here, there’s no music here / I’m lost in streams of sound / This is no place, but here I am”.

În urmă cu câțiva ani, trupa The Flaming Lips scosese un cântec cu titlul „Is David Bowie dying?” („Take your ears, they must be filled with tons of meteoric dust”); acum privești videoclipul unui cântec trimis de Bowie de pe planeta celeilalte lumi (promisiunea din „Lazarus”, iată, a fost ținută!) și te întrebi: „Is David Bowie dead?”.

Elegia profetului

Premonitorul, testamentarul *Blackstar* a fost albumul pe care lumea l-a adorat încă dinainte să-l asculte în întregime. Pentru o vreme, din cauza șocului emotional, n-a putut fi ascultat cum se cuvine, ci a fost doar îmbrățișat. La fel și în topuri, unde o duzină de alte albume mai vechi ale lui Bowie au reintrat și au cuprins *Blackstar* (al cărui nume evocă deopotrivă o stea pe moarte, precum și o leziune celulară, dat fiind cancerul artistului) în hora elegiacă a unui doliu planetar.

Dens, exuberant și stratificat, suprapunând stilistica mai vechiului art rock experimental cu structurile și soundul jazzului electronic, pentru *Blackstar* Bowie a angajat un grup de jazz cules dintr-un club newyorkez și l-a readus ca producător pe longevivul său colaborator Tony Visconti. Piesa titulară, cea mai lungă (tăiată la 9:57 pentru a putea fi distribuită prin iTunes, care acceptă o durată maximă de doar 10 minute), deschide albumul și este și sufletul lui. „Blackstar” începe elegiac, cu corzi de chitară ciupite, iar când vocea lui Bowie începe să incanteze în falsetto melodia unui cântec de tradiție gregoriană, intră brusc ritmul sacadat al unui drum machine. Această expunere contradictorie între melodicul elegiac și ritmul alert de acid jazz (asigurat de Mark Guiliana, un maestru al tobelor electronice) este întreruptă la mijloc de o schimbare de tempo ce lasă locul unei secțiuni de acalmie bluesy cu saxofonul lui Donny McCaslin și chitara lui Ben Monder. E o piesă deopotrivă ciudată și melodiosă, cu versuri criptice la început („In the villa of Ormen / Stands a solitary candle / in the centre of it all / Your eyes”), dar care capătă sens pe parcurs („Something happened on the day he died / Spirit rose a metter and stepped aside / Somebody else took his place, and bravely cried / I’m a Blackstar, I’m a Blackstar.”). De altfel, videoclipul, cu simbolistica sa eclectic-religios-ritualică – scheletul unui astronaut, o femeie cu coadă, dansuri epileptice, răstigniți mascați, un profet – a alimentat tot felul de (legitime)

interpretări ezoterice și referințe la alte simboluri din muzica sa de până atunci.

Pe piesa „Lazarus”, încă și mai elegiacă – chitara și saxofonul bocesc pe basul foarte melodios al lui Tim Lefebvre –, Bowie nu mai cântă nimic obscur: piesa este despărțirea sa de lume, un rezumat al propriei sale morți, un auto-epitaf: „Look up here, I’m in heaven / I’ve got scars that can’t be seen / I’ve got drama, can’t be stolen / Everybody knows me now // Look up here, man, I’m in danger / I’ve got nothing left to lose // This way or no way / You know, I’ll be free / Just like that bluebird / Now ain’t that just like me”. Și pe „Dollar Days” și „I Can’t Give Everything Away”, ultima piesă de pe album, Bowie cântă despre moarte, acompaniat de același saxofon funerar al lui McCaslin, care pretinde că niciunul dintre membrii grupului nu era conștient că înregistrează un album-epitaf, de unde și șocul la aflarea veștii. Aparent, în afara familiei și a producătorului Tony Visconti, nimeni nu știa de boala lui Bowie, ale cărui ultime versuri de pe album, repetate ca o mantra frisonantă, rămân acestea: „I Can’t Give Everything Away”.

Timbre & constelații

În primele zile după moartea lui, toate publicațiile importante din lume au lăsat deoparte războaiele, terorismul, imigrația, încălzirea globală, pe Putin și pe Trump și au pus pe prima pagină fotografii cu Bowie, iar *întregul mapamond artistic* a adus omagii muzicianului-actor-artist-vizual dispărut prematur, relevând adevărata magnitudine a influenței sale. O revistă satirică britanică făcea o listă cu toți cei care-l evocau postum și creaseră o categorie specială a poveștilor despre Bowie spuse de cei care, de fapt, nu-l cunoscuseră niciodată: „Bowie I never knew”. Niciodată n-a fost mai cool să vorbești despre tine la moartea unui artist, dar, culmea, totul era în spiritul mitologizărilor și mistificărilor pe care Bowie însuși le-a lansat sau *întreținut* de-a lungul vieții și carierei sale.

Posteritatea lui Bowie a început cu liste și topuri cu albume, piese, concerte, videoclipuri, colaborări, roluri de film, outfituri, momente memorabile, citate și vorbe de duh, cărți citite de Bowie, expoziții. După prima săptămână, deja nu se mai putea ține evidența articolelor, a gesturilor-tribut și a coverurilor care continuă și azi oriunde se mai scrie despre muzică și oriunde se mai ține zilele astea vreun concert.

Blackstar a intrat pe primul loc în topul de vânzări din zeci de țări, inclusiv în SUA, unde Bowie nu dominase niciodată topul Billboard, iar accesările muzicii sale au crescut pe Spotify de trei mii de ori. În Marea Britanie, 13 piese și nu mai puțin de 19 albume din discografia lui au reintrat brusc în topuri în timp ce apăreau zvonurile despre cum Bowie ne-a dat suficientă muzică, deopotrivă veche și nouă, spre a fi lansată postum, conform principiului enunțat de el însuși cu mult timp în urmă: „Nu există o versiune finală a lui David Bowie”. Oricum, fraza lui David Buckley, autorul cărții de față, „e trist că fanii lui Bowie vor trebui probabil să aștepte până după moartea artistului pentru ca unele materiale să fie lansate”, se încarcă acum mai degrabă de o ironie amară.

Însă 2016, primul an fără Bowie al pământenilor, lucrurile au depășit cu mult sfera muzicală, arătând atașamentul emoțional, oarecum surprinzător, al oamenilor pentru un artist atât de straniu și de artificial prin imaginarul tematic și formele sale de expresie vizuală.

Un pui de pinguin născut la Zoo Cincinnati a fost botezat Bowie. Clopotele Turnului Domului din Utrecht au bătut în ritmul piesei „Space Oddity”; ceasul unui turn din Norvegia a cântat la ore fixe, vreme de jumătate de an, refrene din muzica sa; iar observatorul astronomic Belgian MIRA a înregistrat o constelație cu numele lui Bowie (constelația cuprinde șapte stele din proximitatea planetei Marte, așezate în forma iconicului fulger de pe coperta albumului *Aladdin Sane*). În jur de 20 000 de oameni au semnat o petiție prin care cereau redenumirea planetei Marte în Bowie; în timp ce alți petiționari, britanici, cereau doar ca David Bowie să fie personalitatea imprimată pe bancnota de 20 de lire. Primarul Bill de Blasio a proclamat ziua de 20 ianuarie drept Ziua David Bowie în orașul New York. Basistul trupei RHCP, Flea, și-a tatuat pe braț numele lui Bowie, iar Howard Donald, membru în trupa Take That, și-a botezat noul născut Bowie. Poșta Britanică a lansat în spațiu un balon cu heliu în care au introdus un set unicat de timbre cu chipul lui, urmând ca fanii să recupereze timbrele căzute pe Pământ odată ce balonul se va fi spart în stratosferă, omagiind astfel filmul lui Bowie din 1976, *The man who fell to Earth*.

În fine, celebrul cont GOD de pe Twitter a „ciripit”: „Bowie a fost Dumnezeuul care mi-am dorit dintotdeauna să fiu”.

Respect pentru Eram puștan când l-am descoperit pe Bowie. Fratele mamei îmi făcea educație muzicală punându-mi să ascult disco și rock la benzi de magnetofon. Unchiul meu avea și discuri pe vinil, dar relativ puține. Din Bowie deținea doar un *best of* iugoslav cu look-ul său din anii '80 pe copertă. De pe acel vinil îmi plăcea „Let's Dance”, oricum e singurul cântec de care-mi aduc aminte. Mă înnebuneau tobele și riff-ul de chitară cu care începea piesa, iar linia de bass mă făcea să dansez instantaneu. Înainte să învăț să ascult muzică cu capul, unchiul meu m-a învățat s-o simt în solduri.

Pe una dintre benzile de magnetofon ale unchiului meu se afla o compilație pe care am reconstituit-o din memorie mai târziu, aproape integral, când am început să înțeleg ce anume ascultam fără să știu ce ascult. Erau piese disco de la Eddy Grant, Hot Chocolate, Chic, Boney M, The Village People și mult italo dance, deci Giorgio Moroder, dar și Queen cu câteva piese de pe albumul *The Game* („Dragon Attack”, „Another One Bites The Dust”, „Don't Try Suicide”), plus „I'm In Love With My Car”, cu Roger Taylor la voce, și „Under Pressure”, unde atunci nu l-am recunoscut pe Bowie – din piesa aia oricum îmi plăcea doar linia de bas, instrument la care coapsele mele erau deja foarte sensibile.

Interesul pentru Bowie a venit cu adevărat mai târziu, când tata a tras un cablu de la un vecin care avea antenă parabolică, descoperind astfel MTV-ul de la sfârșitul anilor '80. Pe vremea aceea dețineam un televizor color rusesc, fără telecomandă, cu douăsprezece canale pe care le schimbam manual, iar ciudățenia faptului că „aveam cablu” de la vecinul cu antena satelit era că urmăream canalele pe care le urmărea și el: dacă el schimba postul, se schimba și la noi. Vecinul locuia cinci etaje mai sus, la altă scară (cablul traversa douăzeci de metri pe fațada blocului ca să intre în televizorul nostru) și uneori tata îl suna pe telefonul fix ca să „dea înapoi” pe Pro7 sau pe RTL la nu știu ce film american dublat în germană, pe care noi apucaserăm să-l urmărim pe trei sferturi, dar fără să înțelegem vreun cuvânt. Însă celui vecin îi datorez enorm pentru faptul că dimineața lăsa antena fixată pe MTV și, până plecam la școală, urmăream zilnic câteva ore de videoclipuri care, pe vremea aceea, pe lângă faptul că nu erau întrerupte de absolut nici o reclamă, conțineau și muzică. Mi-am continuat astfel educația primită de la unchiul

meu urmărind videoclipuri cu Hendrix, The Clash, Queen, Police, Stones, Bob Marley, Bryan Ferry, Genesis, Madonna, Michael, Prince, Depeche Mode, INXS, A-ha, Tears For Fears, Talk Talk, The Cure, Kate Bush, Peter Gabriel ș.c.l.

Înainte să văd videoclipurile de la „Let’s Dance” și „China Girl” (piese care și acum mă ridică din fotoliu când intră în vreun playlist sau când le aud la radio), am văzut clipul „Ashes To Ashes”, care, drept să spun, m-a cam înspăimântat. Acolo, Bowie apare în mai multe ipostaze: în una dintre ele este machiat și îmbrăcat într-un costum de arlechin (mai târziu aveam să aflu legătura cu Cabaretul Voltaire și faptul că acel costum fusese o creație specială), în timp ce iese dintr-o apă neagră sau se plimbă cu o bătrânică pe o plajă cu cer negru sau merge în fața unui buldozer, într-un fel de convoi funerar, alcătuit din niște călugărițe și o balerină; în altă ipostază este un pacient închis într-o cameră de nebuni capitonată sau un astronaut conectat la ceea ce pare a fi un dispozitiv mecanomorf... Nu înțelegeam cum putea fi vorba de același artist și în „Ashes To Ashes”, și în „China Girl”, unde se săruta cu o chinezoaică și chiar făcea sex cu ea pe plajă, acela fiind primul gest erotic inter-rasial văzut de mine. (După moartea lui Bowie, minunata Geeling Ching a fost invitată să evoce filmarea respectivă.) Înainte să-i cunosc muzica cu adevărat, prima lecție învățată de la Bowie a fost despre schimbare, proteism, forțarea granițelor, explorare.

Pentru că mi-am făcut prima colecție personală de casete audio și CD-uri în anii ’90, înainte de era internetului, adică înainte de Wikipedia, YouTube și torenți, l-am descoperit pe Bowie treptat și mai întâi prin compilații. Primul lui album, cu care am fost perfect contemporan, a fost *Black Tie White Noise* din 1993 (al doilea album produs de Nile Rodgers după *Let’s Dance*), deja îi urmăream la MTV noile videoclipuri, iar *Outside* (lansat în 1995 în preajma zilei mele de naștere) a fost primul CD cu Bowie cumpărat de mine – „Heart’s Filthy Lesson” și „I’m Deranged” sunt și acum printre favoritele mele *all time*. După *Outside* i-am cumpărat toate albumele, ascultând-le în timp ce mă familiarizam, retrospectiv, cu muzica lui de dinainte de a mă fi născut eu.

Abia început, anul 2016 m-a umplut de lacrimi, nostalgie și frustrare. Profunzimea suferinței pe care mi-a provocat-o moartea lui Bowie m-a surprins și pe mine. Îl iubeam mai mult

decât îmi imaginasem. Dintr-odată mă enerva că nu-i cunoșteam prea bine chiar toate albumele, că nu citisem cărțile despre el, rezumând-mă doar la internet, că nu-i văzusem chiar toate rolurile din filme, că nu apucasem să-l văd live niciodată. Am ascultat *Blackstar* într-o transă a doliului, pârând-mi-se că aud și că *înțeleg* pe acel album deopotrivă antum și postum, deopotrivă manifest și testament, sunete și sensuri despre care nu sunt sigur că există cu adevărat. Bookletul albumului reproduce negru pe negru versurile și trebuie să înclini puțin paginile ca să poți citi rândurile. Cam așa îl ascult pe Bowie acum, după moartea lui: înclinat, la propriu și la figurat, ca să înțeleg cât mai mult.

Vraciul pop androgin

Cartea lui David Buckley, publicată prima dată în 1999 și revizuită în 2012, are un efect straniu întrucât rămâne scrisă la prezent. În cartea asta, Bowie n-a murit, are încă viitor, un viitor imprezizibil și, deci, strălucit. Ceea ce, metaforic vorbind, este adevărat. Doar că lectura cărții, care se oprește la momentul anului 2005 din biografia artistului (momentul pauzei de zece ani dintre albumul *Reality*, din 2003, și comeback-ul cu *The Next Day*, din 2013), îți oferă iluzia consolatoare că ești încă contemporanul lui Bowie. Or el s-a distanțat în viitor o dată în plus.

(Apropo de „realitate” și de „viitor”, explicând titlul albumului, Bowie spunea în 2003: „Simt că realitatea a devenit în ultimii douăzeci de ani o noțiune abstractă pentru multă lume. Ceea ce era văzut ca adevăr între timp s-a evaporat și acum am ajuns să gândim postfilosofic. Nu te mai poți baza pe nimic. Nu mai există cunoaștere, doar interpretări ale celor mai recente fapte. Cunoașterea pare să fi rămas undeva în urmă și avem senzația că plutim în derivă pe mare. Nu mai avem de ce anume să ne agățăm, iar circumstanțele politice nu fac decât să împingă barca și mai departe de mal”.)

O stranie fascinație este prima carte despre Bowie pe care o citesc, și ca mine vor fi probabil mulți dintre cititori. E o carte despre muzica, despre viziunea artistică a lui Bowie și extrem de puțin despre viața lui privată; este despre artist, nu despre om. Aspect care te face s-o citești cu albumele lui la îndemână sau cu YouTube-ul deschis, ca să ascuți în timp real piesele despre care David Buckley vorbește atât de amănunțit și, uneori, pasional.

Biograful îi păstrează artistului misterul, nu-l trivializează cu fapte private mai mult decât necesar (cum ar fi problemele mentale din familie, anizocoria de care suferea, bisexualitatea inconsecventă, căsătoriile și copiii, teama de a nu înnebuni sau de a fi împușcat pe scenă, dependența de cocaină din anii '70).

David Buckley surprinde foarte bine începuturile lui Bowie („a avut mai multe începuturi neizbutite decât oricare alt superstar din muzica pop”, dar „eșecul lui e aproape întotdeauna interesant”), în timp ce explică viziunea lui artistică și afronturile la adresa societății „normale” („Bowie era ciudat și diferit și le-a arătat locuitorilor plictisiți din suburbii cum pot să fie altfel”). Este urmărit îndeaproape traseul lui Bowie, de la prima lui trupă, The Konrads, la ultima, Tin Machine, și impactul pe care l-a avut muzica lui, mereu oscilând și mixând genurile (trecherile de la folk, glam și art-rock, prin soul și jazz la electronic-ambiental și industrial, mergând de la imprevizibil și experimental la comercial). Analizează look-ul, outfiturile și concertele sale teatrale (colaborările cu designerii Natasha Korniloff și Kansai Yamamoto, cu coregraful Lindsay Kemp, cu machiorul Pierre Laroche); citează versuri; vorbește despre alter-egourile lui, de la Ziggy din anii '70 („un arlechin pictat pe față, cu o sexualitate incertă, care cânta despre apocalipse galactice, sinucideri și experimente sexuale”), la elegantul și inabordabilul White Duke, surprinzând foarte bine felul în care Bowie a făcut din camuflaj și dezinformare două aspecte centrale ale vieții și artei sale.

Fiind o biografie muzicală, cartea cuprinde nenumărate pasaje dedicate muzicienilor pe care i-a venerat (de la Little Richard, Elvis și Jacques Brel la Frank Zappa, Bryan Ferry, Brian Eno și Kraftwerk), celor care l-au copiat precum și colaborărilor cu Marc Bolan, John Lennon, Lou Reed, Queen, Chic sau întâlnirile cu Andy Warhol și Freddie Mercury, dar mai ales colaborarea și prietenia cu Iggy Pop, cea mai longevivă dintre toate. Un aspect important abordat de David Buckley este felul în care Bowie își alegea instrumentiștii, astfel că vorbește mult despre relațiile cu producătorul său de cursă lungă Tony Visconti, cu pianistul Mike Garson, cu chitariștii Carlos Alomar, Earl Slick, Adrian Belew, Nile Rodgers, Ray Vaughan, Robert Fripp sau Pat Metheny, toți muzicieni unul și unul.

Dincolo de muzica propriu-zisă, David Buckley se aventurează rar, dar, când o face, oferă informații extrem de

interesante. Menționează pasiunea lui Bowie pentru cărți – nu doar pentru cele ale unor Burroughs și Orwell (după romanul căruia, 1984, voia să facă un musical), dar și pentru cele SF, de ocultism, ezoterism și numerologie, ozenistică sau culturi orientale – precum și pentru filmele alb-negru (Fritz Lang, Luis Buñuel, Buster Keaton). Cât despre sexualitatea lui Bowie, ne spune că artistul nu s-a travestit niciodată, că, pe măsură ce a îmbătrânit, atracția lui pentru persoanele de același sex a scăzut și că bisexualitatea lui a fost „experimentală”, dar că a contribuit enorm la deschiderea culturii populare față de artiștii homosexuali.

Deopotrivă extravagant, șocant și rafinat, neconvențional, enigmatic și comercial, cool și alienat, sexy într-un fel transgresiv, David Bowie este portretizat de David Buckley într-o frază cheie drept „starul pop liminal perfect, o ficțiune mediatică a timpurilor noastre, misterios și serios, dar în același timp frivol și insignifiant”. Altfel spus, Bowie – straniu și fascinant de la pământ la Marte și înapoi.

Marius Chivu

scriitor, editor al revistelor *Dilema veche* și *Iocan* și realizatorul emisiunii *All You Can Read* de pe www.UrbanSunsets.com

Mulțumiri

Unul dintre principalele motive care au stat la scrierea cărții de față, *O stranie fascinație*, în 1999, când Bowie tocmai ce reintrase în grațiile criticilor muzicali, după „perioada lipsă” de pe scena muzicală, de la mijlocul anilor 1980, a fost să-mi împărtășesc entuziasmul pe care-l aveam pentru artist și muzica lui. Azi nu mai riști să pari demodat dacă recunoști că-ți place muzica lui David Bowie. De la Ricky Gervais la Moby, de la Jonathan Ross la Madonna, toată lumea ascultă David Bowie. Jurnaliștii nu mai compun epitafuri muzicale cu fiecare nouă lansare. Bowie și-a recâștigat statutul de legendă a muzicii timpurilor noastre.

Sper că versiunea de față a acestei cărți, revizuită și actualizată, va fi pe placul tuturor fanilor lui Bowie, de la cei care de-abia l-au descoperit și își doresc să afle mai multe despre el până la fanii lui fideli, în viața cărora cântecele lui au lăsat o amintire de neșters: au terminat clasele primare ascultând *Station To Station*; s-au bucurat de triumful lui Liverpool în Cupa Ligii ascultând „Let’s Dance”; ori primul lor copil s-a născut odată cu lansarea albumului *Tin Machine*... Ei bine, asta e doar o părticică din povestea vieții mele, însă una care ar putea fi spusă de toți cei care și-l amintesc pe David Bowie în toată grandoarea lui și care i-au fost alături de-a lungul anilor.

Deși, ca autor al acestei cărți, numele meu e cel trecut pe copertă, valoarea unui scriitor se măsoară în sprijinul de care a avut parte. Pentru noua versiune a cărții *O stranie fascinație*

(republicată la cinci ani de la ultima ediție de masă), m-am bucurat de ajutorul lui Kevin Cann, un om care foarte probabil știe mai multe despre David Bowie, sau cel puțin despre începuturile carierei lui, decât oricine de pe fața pământului, inclusiv Bowie însuși, (Este un geniu al muzicii rock? Da. Poți să te bazezi pe el, ca sursă de informație? Ăăă, nu întotdeauna.) Am apelat la ajutorul lui Kevin când am scris prima treime a cărții de față. Kevin m-a ajutat să înlătur câteva inexactități (din fericire, cele mai multe de o importanță minoră), mi-a sugerat și alte interpretări ale evenimentelor pe care le-am descris și, în general, mi-a oferit foarte multe detalii. Un alt autor care a scris despre Bowie m-a ajutat să identific greșelile din ediția broșată. Este vorba despre actorul, dramaturgul și scriitorul Nick Pegg, care în perioada în care am corespondat prin e-mail s-a întâmplat să joace rolul unui dalek în noile episoade ale serialului *Dr Who*, difuzat pe BBC și filmat în Cardiff.

Le mulțumesc lui Carolyn Thorne, Eleanor Maxfiels și lui Gareth Fletcher de la Virgin Books, din Londra, care s-au ocupat cu eficiență și înțelegere atât de mine, cât și de uriașul meu manuscris, editat și actualizat. Totodată, vreau să-i mulțumesc agentei mele literare, Ros Edwards, pentru sprijinul pe care mi l-a oferit în realizarea acestui proiect și pentru încurajările ei. Și le mulțumesc, de asemenea, colegelor ei de la agenția literară Edwards Fuglewicz, Helenka Fuglewicz, Julia Forrest și Lillian Jesner, pentru ajutorul lor prietenesc.

Aș vrea să-mi exprim aprecierea pentru Ian Gittins, primul meu redactor de la Virgin, care a văzut potențialul ideii de a celebra opera lui Bowie și ale cărui observații avizate s-au dovedit neprețuite. Totodată, vreau să-i amintesc și pe toți cei care au lucrat la versiunea originală a cărții – Kirstie Addis, Tim Wild și Melissa Harrison. Agenții de presă ai lui David Bowie, de la Outside Organisation – în special Alan Edwards, consultantul lui David, Vicky Hayford, fosta lui asistentă și Julian Stockton –, mi-au oferit sfaturi și informații extrem de folositoare și l-au ținut la curent pe David Bowie cu mersul proiectului, de-a lungul anilor. Însuși David Bowie a fost deosebit de amabil, acordându-mi permisiunea să-i interviuez pe câțiva dintre colaboratorii lui pentru versiunea originală a cărții.

Printre cei care m-au ajutat la această nouă ediție se numără Paul Du Noyer, care mi-a oferit câteva informații excelente, fiind

a patra carte la care-și aduce contribuția, dintre cele care-mi poartă numele, și charismaticul Erdal Kilzilçay, colaboratorul muzical al lui Bowie timp de doisprezece ani. Jenny Bulley, de la revista *Mojo*, a urmărit cu o răbdare uimitoare fiecare pas înainte agonizant al procesului de scriere și mi-a trimis e-mailuri care m-au făcut să râd (ceea ce n-a fost deloc puțin, în unele zile).

Versiunea aceasta a cărții *O stranie fascinație* are o copertă nouă, de impact, și include, totodată, un nou capitol, care prezintă povestea lui Bowie până în 2005. Textul a fost revăzut în bună parte; unele secțiuni au rămas neschimbate, în timp ce altele au fost rescrise complet. Sper că fanii lui Bowie vor descoperi informații noi din cartea de față (cum ar fi titlul original al albumului *The Man Who Sold The World*, de exemplu), iar cei care de-abia l-au descoperit pe Bowie și citesc cartea prima dată vor afla și ei lucruri interesante. Totuși, dacă ești genul de fan care nu poate dormi noaptea dacă nu știe adevărul despre noua dantură a lui Bowie sau ești mai interesat de aventurile lui sexuale decât de cele muzicale, cartea de față nu este pentru tine.

Noile informații prezentate în carte provin în mare parte din interviurile pe care le-am condus între anii 2002 și 2005. Vreau să-i mulțumesc lui Mark Blake, redactorul numerelor speciale ale revistelor *Mojo* și *Q*, fiindcă mi-a acordat permisiunea să reproduc fragmente din articole care au apărut în edițiile despre David Bowie și, respectiv, muzica electronică. Am fost foarte norocos că mi s-a oferit șansa să scriu textele de manșetă oficiale pentru cele trei albume ale lui David Bowie relansate de EMI și, pe durata aceluși proiect, am avut posibilitatea să cunosc o mulțime de oameni noi. Unul dintre aceștia a fost Marc Riley, artistul cunoscut sub numele de Lard, care mi-a dovedit că un fan David Bowie adevărat are întotdeauna un alter ego (cum e Blammo!). Printre noile nume care apar în această ediție a cărții *O stranie fascinație* se numără Ian McCulloch, Gary Kemp, Mick Rock, Geoff MacCormack, Alan Parker și Tony Newman. În ce privește albumele lansate de casa de discuri EMI, am vorbit din nou cu Ken Scott, un gentleman autentic, producătorul primelor albume clasice ale lui Bowie, cât și cu Mike Garson, muzicianul preferat de mai toți fanii lui Bowie. Mulțumirile mele se îndreaptă și spre Nigel Reeve de la EMI, care m-a ajutat și mi-a acordat permisiunea să folosesc din nou acest material. Aprobarea se regăsește în secțiunea Documente, de la pagina 673.

Îmi mai rămâne să le mulțumesc celor care, încă de la prima ediție, au fost atât de amabili, oferindu-și ajutorul, sfaturile, priceperea, observațiile și, în unele cazuri, l-au ascultat pe autor vorbind întruna despre David Bowie.

Vreau să le mulțumesc acelor oameni din Liverpool și din alte locuri din Marea Britanie care m-au ajutat la prima ediție a cărții de față, *O stranie fascinație*. Printre ei se numără David Horn, care a vegheat la definitivarea cu succes a tezei mele de doctorat despre David Bowie, Geoff Ward, care mi-a oferit câteva observații de neprețuit când am hotărât să-mi public teza sub formă de carte, și Ron Moy, colegul meu de doctorat, pentru încurajările și prietenia lui. Mulțumirile mele se îndreaptă și spre Richard Freeman, colegul meu de școală care a îndurat alături de mine concertul de la Wembley Stadium, din turneul *Glass Spider*, și care a dat din cap, încuviințând politicos, ori de câte ori i-am vorbit impresionat (la început) despre o capodoperă precum albumul *Tonight* și altele asemenea. Le mulțumesc, totodată, lui Keith Ansell Pearson, Martin Cloonan, Sara Cohen, John Corner, Simon Frith, Robin Hartwell, Mike Jones, Susan Mensah, Steve Murray, Robert Orledge, Steve Redhead, John Shepherd, Phillip Tagg, Michael Talbot, Liz Thomson și lui Jolande Van Bergen.

Două proiecte timpurii, care mi-au permis să-mi testez teoriile despre fostul domn Jones, mi-au prilejuit, totodată, primele succese ca scriitor profesionist. Aș vrea să le mulțumesc lui Liz Thomson și lui David Gutman fiindcă mi-au cerut să scriu două articole pentru antologia lor, *The Bowie Companion*, publicată de editura Macmillan în 1993, și lui Chris Charlesworth de la Omnibus Press fiindcă mi-a cerut să scriu un scurt ghid despre catalogul muzical al lui Bowie. Rezultatul, o introducere de mărimea unui CD intitulată *The Complete Guide to the Music of David Bowie*, publicat în mai 1996, a avut drept public-țintă fanul obișnuit al muzicii rock. Lui David Bowie i-a plăcut cărțulia și a cerut să fie revizuită, să i se schimbe designul și să fie produsă în ediție limitată, pe care a oferit-o apoi în dar celor din presă, odată cu lansarea albumului său din 1997, *Earthling*. O a doua ediție revăzută, și de această dată destinată doar presei, a fost publicată împreună cu o recenzie a albumului *hours...* în toamna lui 1999. Ulterior, o versiune complet revăzută și actualizată a fost publicată de Omnibus Press în 2004.

O stranie fascinație a beneficiat enorm de pe urma

conversațiilor pe care le-am purtat cu mulți dintre cei care au jucat un rol principal în cariera lui Bowie de-a lungul anilor. Mulțumirile mele se îndreaptă spre acei oameni care m-au ajutat în munca de cercetare, care au corespondat cu mine sau care mi-au acordat interviuri. Ken Scott mi-a oferit informații neprețuite despre opera genială a lui Bowie, de la albumul *Hunky Dory* până la *Pin Ups*. Carlos Alomar a stat cu mine la telefon ore în șir, povestindu-mi, cu sinceritate și umor, despre colaborarea lui cu David. Tony Visconti, cel care a coprodus aproximativ jumătate dintre albumele lui Bowie, mi-a scris zeci de e-mailuri pentru a-mi răspunde la tonele de întrebări pe care i le-am adresat în 1998 și 1999. Alte observații de neprețuit despre viața și opera lui David Bowie mi-au fost oferite de Adrian Belew, Patti Brett, Paul Buckmaster, Dai Davies, Bryan Ferry, Reeves Gabrels, Mike Garson, Hanif Kureishi, Gary Numan, Hugh Padgham, Tim Palmer, Mark Plati, Nile Rodgers, Earls Slick, David Stopps, Mike Vernon și Alan Winstanley. Din păcate, Gus Dudgeon, una dintre cele mai bune surse din cercul inițial de intervievați, a murit împreună cu soția lui Sheila într-un accident de mașină, în 2002.

Le mulțumesc, de asemenea, tuturor persoanelor din industria muzicală – manageri, agenți de presă, jurnaliști și scriitori – care au vorbit și au corespondat cu mine: Chris Charlesworth, Alan Franks, Paul Gambaccini, Dave Laing, Steve Malins, John Osborne de la Slick Music, Jordyn de la Nile Rodgers Productions, Mark Paytress, John Peel, Simon Reynolds, Chris Roberts, Jon Savage, Mat Snow și Rogan Taylor.

Le sunt profund îndatorat fanilor lui David Bowie, dintre care mulți au completat chestionare, au corespondat cu mine, mi-au oferit informații pentru munca de cercetare și, în general, m-au încurajat pe toată durata scrierii primei versiuni a cărții. Mulțumiri speciale li se cuvin lui David Priest, Paul Kinder și Dara O’Kearney. Dara mi-a oferit informații și mi-a pus câteva întrebări interesante pentru această nouă ediție. Aș vrea să-mi exprim aprecierea pentru eforturile următorilor membri (și în unele cazuri foști membri) ai tribului de adepți ai lui Bowie: Ian Aldous, Patti Brett, David Gough, Richard Guerin, Wolfgang Gurster, Neville Judd, Spenser Kansa, Steve Keay, Stefano Nardini, Steve Pafford, Bonnie Powell, Liz Racz, Evan Torrie, Stefan Westman, Michael Wiegers, Ruth Willis, Paul Woods și Tom Zuback. Le

sunt, de asemenea, îndatorat lui Colin Cunningham, Mark Russell și Stefan Westman, fiindcă s-au dovedit atât de amabili și m-au sprijinit pe perioada scrierii acestei noi versiuni.

Aș vrea să le mulțumesc lui David Blackshaw, Graham Johnstone, Grant Coles și Klaus Federa, din München. Îi resimțim profund lipsa lui Chris Andrews, care m-a sprijinit foarte mult când am scris prima versiune a cărții.

Cartea de față este dedicată părinților mei, Mabel și Harold Buckley. Nu pot să nu-i amintesc și pe frații mei mai mari, John și Harold, care merită și ei mulțumirile mele. Au fost fanii lui Bowie încă dinaintea mea, iar John a aranjat cu Moș Crăciun să-mi lase albumul *Hunky Dory* sub pernă, în 1973, așa că această carte a apărut și din vina lor. Ca întotdeauna, dragostea mea se îndreaptă spre ficele mele, Louise și Elsa, și spre soția mea și editorul meu de acasă, Ann Henrickson.

David Buckley

München, 26 aprilie 2005

Descătușarea culorilor

Bowie nici măcar n-ar fi trebuit să existe. E ca un joc lego. Sunt convins că nu mi-ar plăcea de el, fiindcă e prea stupid și lipsit de autocontrol. Nu există o versiune finală a lui David Bowie.

DAVID BOWIE DESPRE DAVID BOWIE, 1976

David Bowie a intrat în cea de-a cincea decadă de când face muzică pop, iar în patru dintre cele cinci a fost unul dintre cele mai fotografiate, adorate, imitate, admirate și aclamate staruri rock din perioada post-Beatles. În anii 1970, Bowie a fost un erou nonconformist care a redefinit ideea de star, în anii 1980 a devenit o legendă a muzicii pop mainstream în stil hollywoodian, iar în anii 1990 s-a reinventat, devenind un estet. În prima decadă a secolului XXI este fără îndoială singurul star rock din generația sa care nu doar că face muzică de calitate, dar muzica lui e provocatoare și vitală, totodată. Poate că, la fel ca însăși muzica pop, anii lui de adevărată nebunie și inovație au apus de mult. Însă Bowie a avut un impact seismic asupra muzicii pop. *O stranie fascinație* încearcă să explice de ce.

După Marc Bolan, care a eclipsat scena muzicală timp de doi ani – 1972 și 1973 –, cel mai mare star pop din Marea Britanie a fost David Bowie. De atunci, cariera lui a cunoscut sușuri și coborâșuri, dar a putut mereu să conteze pe o comunitate de fani fideli, o armată de adepți curajoși apărută parcă prin combustie spontană, datorită căreia încă e o legendă a muzicii pop. Cariera lui din cea de-a doua jumătate a anilor 1970 i-a consolidat

reputația de guru al stilului, fiind întotdeauna cu un pas înaintea competitorilor săi. Ce făcea Bowie într-un an, restul lumii făcea în anul următor. Bowie avea succes comercial, dar se bucura și de laudele criticilor muzicali. În anii 1980 era deja considerat un artist terminat, fiind la modă să i se denigreze realizările și să i se desființeze fiecare nou album – indiferent dacă era bun, rău sau între cele două extreme. Bowie a fost victima mai multor vendete literare decât oricare alt cântăreț pop. La mijlocul anilor 1990, Bowie își reabilitase parțial imaginea și, la momentul scrierii cărții de față, este din nou unul dintre cei mai respectați artiști ai muzicii contemporane.

Totuși influența și realizările sale nu au fost niciodată recunoscute într-o carte importantă. Spre deosebire de Dylan, Lennon, Zappa, Prince, Kraftwerk, Bolan, The Sex Pistols, Abba și Elvis Presley – toate figurile importante ale scenei muzicii pop de după era rock'n'roll –, opera lui Bowie (spre deosebire de viața lui) nu a fost niciodată subiectul unei analize de anvergură.

Carierea lui Bowie e caracterizată într-o mai mare măsură de sușuri geniale decât de coborâșuri exasperante. Cu albumul *Ziggy Stardust*, Bowie a ridicat glam rockul la înălțimi amețitoare, ca nimeni altcineva, și a introdus ideea de interpretare a unui rol, împletind teatrul și muzica pop într-un întreg puternic și omogen. Doi ani mai târziu făcea cunoștință publicului britanic de rasă albă cu stilul muzicii negre americane contemporane, punând astfel bazele unei tradiții a muzicii soul albe în Marea Britanie. După încă doi ani, tot el producea, împreună cu colaboratori precum Brian Eno și Tony Visconti, cele mai provocatoare albume moderne cu accente rock pe care și le poate închipui cineva. Puțin mai târziu, printr-o serie de videoclipuri uimitor de inventive, Bowie a redefinit felul în care se poate combina muzica pop și arta videoclipurilor. Niciun alt star pop din generația sa nu a supraviețuit inevitabilului declin al creativității, producând albume la fel de experimentale și de curajoase precum *1. Outside* și *Earthling*. În prima decadă a secolului XXI, Bowie a avut parte de cele mai bune recenzii din cariera lui pentru albume precum *Heathen* și *Reality*. Chiar dacă se întâmplă ca Bowie să eșueze, eșecul lui e aproape întotdeauna unul interesant, iar acesta e semnul distinctiv al unui artist genial.

Totodată, această carte e despre cântecele lui bune, cântecele lui proaste, despre filmele lui bune, despre filmele lui mai puțin

bune; despre cei care l-au influențat și cei pe care i-a influențat. Este despre videoclipurile și interpretările lui geniale, despre priceperea lui în studioul de înregistrări, despre tehnica lui vocală, despre „politica” lui (sexuală și de altă natură) și despre fanii lui. Dar, mai presus de toate, cartea de față este despre tradiția ironiei și a teatralității din muzica pop britanică. Cartea e pentru persoanele pe care nu le deranjează că stimulul auditiv e însoțit de o informație vizuală la fel de puternică pe cât e muzica pe care o însoțește; nu e pentru cei care caută în muzica pop doar sunet, nu și viziune.

Pentru mulți adolescenți (chiar preadolescenți) și tineri de 20 și ceva de ani din anii 1970 și de la începutul anilor 1980, David Bowie a fost singurul star rock cu adevărat important. În această perioadă, Bowie a fost omnipotent, dar fără să fie omniprezent. În Marea Britanie, cel puțin, a fost poate starul pop despre care s-a scris cel mai mult. Muzica și personajele pe care le-a întruchipat erau îndeajuns de importante încât să determine legiuni de jurnaliști rock să scrie cu entuziasm, iar ocupațiile sale recreative și înfățișarea sa erau suficient de electrizante încât tabloidele să-l pună pe prima pagină mai bine de o decadă. Era serios și provocator, manipulant și manipulat și (cel puțin pentru o vreme) bărbat, și femeie – la figurat, firește. Un sentiment acut al lipsei îl făcea inaccesibil, cel puțin pentru fanii lui, în ciuda numeroaselor comentarii care apăreau despre el în presă. Cu toate că vânzările de albume (estimate azi undeva la 140 de milioane) și single-uri (aproximativ 10 milioane numai în Marea Britanie) au fost uriașe, prezența lui Bowie în mass-media a fost întotdeauna limitată. În anii 1970, Bowie a apărut doar de trei ori în emisiunea *Top Of The Pops* de la BBC, pe care o urmăreau toți adolescenții din Marea Britanie, în seara de joi – fiind o parte la fel de importantă a mentalului colectiv adolescentin precum Top 20 (Top 40 până în 1978) într-o seară de duminică sau prima difuzare a noului top muzical după emisiunea *Newsbeat*, la Radio 1.

Cu greu s-ar putea spune că Bowie ar fi fost mai vizibil în persoană. La doi ani după primul lui mare succes, în aprilie 1974, a abandonat Marea Britanie, mai întâi pentru New York, apoi pentru Los Angeles, pentru ca apoi să se mute în Elveția și Berlin până la sfârșitul anilor 1970. Bowie a fost o apariție rară chiar și în ceea ce privește concertele. E adevărat, Bowie a făcut paradă cu creația lui, Ziggy Stardust, în 1972 și în prima

jumătate a lui 1973, dar în următorii zece ani a susținut doar 19 concerte în Marea Britanie. Cât despre fanii săi australieni sau neozelandezi, aceștia au avut doar opt ocazii să-l vadă pe Bowie în concert, toate într-un singur an, 1978. Pe fanii lui din Japonia – de altfel, una dintre cele mai mari piețe muzicale ale lui Bowie – i-a onorat cu prezența numai de treisprezece ori în zece ani. Așa că nu e de mirare că, atunci când Bowie s-a hotărât să-și relanseze cariera în 1983, cererea de bilete pentru secțiunea din Marea Britanie a turneului *Serious Moonlight* a fost cea mai mare din istoria rockului, până la apariția formației Oasis în anii 1990.

Bowie i-a atras în primul rând pe adolescenții care nu erau mulțumiți cu muzica mainstream. Deși era la modă să-ți placă formații și artiști precum The Osmonds, The Bay City Rollers sau chiar Gary Numan, fanii lui Bowie credeau despre ei înșiși că sunt o specie aparte. L-au susținut mereu și au considerat întotdeauna că muzica lui e artă adevărată. Deși s-au scris foarte multe despre artificii lui Bowie, adepții lui l-au considerat mereu un artist autentic, diferit de muzica pop mainstream, cu toate că a produs și el destule cântece pop comerciale.

E greu de crezut, după știrbirea faimei sale în anii 1980, după dueturile irelevante cu alte vedete și albumele superficiale și insipide de la mijlocul anilor 1980, că Bowie a exercitat cândva o teribilă forță de atracție asupra adepților lui. Dar cu siguranță că așa au stat lucrurile. În Marea Britanie, Bowie a avut o influență mai îndelungată asupra tinerilor decât oricare alt star pop, în viață sau mort, chiar mai mult decât The Beatles. Între anii 1972 și 1983, Bowie nu a fost doar plăcut sau admirat. În Marea Britanie, cel puțin, a fost venerat.

E suficient să aruncăm un ochi asupra carierei acelor cântăreți pop și rock a căror muzică a fost influențată – intenționat sau nu – de muzica lui Bowie. E de neimaginat că muzica punk ar fi fost ceea ce a fost fără contribuția crucială a unor fani ai lui Bowie – plictisiți, pretențioși, născuți în suburbii (Siouxsie Sioux, Billy Idol și alții). Lui Johnny Rotten nu i-a plăcut deloc muzica lui Bowie – cu excepția „Rebel Rebel”, cântecul lui preferat –, dar i-a împrumutat tunsoarea, iar Sid Vicious a fost mai întâi fan Bowie și abia pe urmă fan rock. În Marea Britanie există o mulțime de artiști care au fost influențați de Bowie încă din anii 1970: Bunnyman Ian McCulloch, Holly Johnson, Boy George, Morrissey, Kate Bush (care l-a împrumutat chiar pe instructorul

lui Bowie de pantomimă, Lindsay Kemp), Gary Numan (care a preluat de la Bowie spectacolul de lumini, sângele rece și sarcasmul), aproape întreaga scenă muzicală a noului romantism, reprezentanții erei Noului Pop (ABC, Associates, Spandau Ballet) și duetele de muzică pop electronică (Soft Cell, Pet Shop Boys, The Eurythmics). În America, cei trei artiști legendari ai anilor 1980, Madonna, Prince și Michael Jackson, îi datorează lui Bowie conceptul de reinventare (Madonna susține că și-a dat seama că vrea să devină un star la unul dintre concertele Ziggy la care a fost pe când avea cincisprezece ani). În anii 1990, formații britanice precum Suede (care a reactualizat ideea de transgresare a granițelor dintre sexe din era Ziggy) și formații americane ca Nine Inch Nails, Nirvana, The Smashing Pumpkins și Marilyn Manson, toate au adus un omagiu trecutului muzical al lui Bowie. Și, în ciuda atenției pe care mass-media a acordat-o pedigree-ului său impecabil – The Beatles și The Kinks –, și Britpop-ul și-a scos pălăria în fața lui Bowie. În 1997, formația Oasis a avut un hit care a intrat în Top 3 în Marea Britanie („Stand By Me”), al cărui refren e un ecou al riff-ului piesei lui Bowie „All The Young Dudes”, iar cei de la Blur i-au trecut pe Bowie și pe Eno în dreptul numelui compozitorilor la excelenta lor piesă parodie/omagiu „M.O.R.”. „Pumping On Your Stereo”, piesa celor de la Supergrass, este o versiune amuzantă a piesei cu influențe rock „Rebel Rebel”, în timp ce reinventarea celor de la U2 de la începutul anilor 1990, când au trecut de la stilul rockerilor de stadion la stilul ludic-ironic al lui Brian Eno, ar fi fost de neconceput fără muzica lui Bowie. În prima decadă a secolului XXI a ajuns să fie la modă să spui că îți place David Bowie, și mulți susțin că fascinația lor pentru Bowie a început cu albumul *Diamond Dogs*.

Nu e deloc surprinzător că Bowie a avut un asemenea efect asupra colegilor lui muzicieni. Albumele lui alcătuiesc o operă uimitoare – bogată, interesantă, amuzantă, misterioasă și emoționantă, incluzând genuri muzicale precum pop, muzica ambientală, rock, soul, jazz, folk, techno, jungle (în 1997, în SUA, a interpretat chiar și o versiune country și western a piesei „Scary Monsters”, oferind unul dintre cele mai supraraliste momente ale carierei sale). Bowie e dovada că schimbările rapide de imagine și de stil muzical, împachetate într-un ambalaj pe măsură și prezentate în mod impecabil, reprezintă rețeta perfectă a unei cariere îndelungate. Nu în ultimul rând, Bowie a creat un

nou tip de star pop – omul de afaceri la curent cu modul în care muzica sa poate fi prezentată prin intermediul videoclipului. Cariera lui Bowie a gravitat în jurul ideii de autopromovare, făcând din asta o adevărată filosofie. Acțiunile lui trimit la următorul mesaj: ca să ai succes pe piața muzicală, este necesar să preiei controlul. Bowie și-a compus singur muzica (sau ajutat de unii colaboratori), a cântat-o, a interpretat-o, a ajutat, deseori, la crearea copertelor albumelor, și-a ales singur muzicienii cu care a lucrat în studiourile de înregistrări și în turnee, s-a implicat în organizarea turneelor, a avut un cuvânt de spus în realizarea videoclipurilor, a supravegheat îndeaproape vânzarea obiectelor cu numele lui, a restricționat, provocând gelozie, accesul presei la persoana sa, iar la mijlocul anilor 1970 a fost propriul lui manager, ajutat de avocați și de asistenți personali. Inteligent, calculat, sexy și extrem de talentat, Bowie a dovedit că pentru a rămâne în frunte este necesar să te schimbi în permanență.

DAVID BOWIE

În timp ce starurile rock i-au admirat muzica, stilul și priceperea în afaceri, pentru fanii lui era important ca muzica lui să le oglindească viețile și gândurile. Bowie n-a fost îndeajuns de original pentru a fi un intelectual de talia lui Eno, nici suficient de „autentic” pentru a fi un rocker total la fel ca Jagger, și a fost mult prea masculin pentru a fi un travestit, precum Wayne County. În schimb, a fost și rămâne starul pop liminal perfect, o ficțiune mediatică extrem de convingătoare a timpurilor noastre, misterios și serios, dar în același timp frivol și insignifiant. A fost un artist multimedia cu mulți ani înainte ca tehnologia să aducă „interactivitatea” în casele noastre. Bowie este dovada vie că personalitatea noastră e într-o continuă schimbare, că se reconstruiește mereu, că nu e definită doar de vârstă, clasă socială și sex. Schimbările personalității lui din anii 1970, care au început cu personajul Ziggy, au fost o manifestare artistică a felului în care noi toți căutăm în noi înșine, răscolind prin propriul trecut pentru a crea o versiune a noastră, nouă și îmbunătățită, pe care o prezentăm apoi celor din jur. Nu există o versiune finală a lui David Bowie. Bowie era vocea fiecărui adolescent care se simțea incomplet, care era nemulțumit de viața lui, căruia nu-i plăcea cum funcționa societatea, însă nu putea să-și exprime sentimentul de neliniște. Nu e de mirare că atât de mulți punkiști au fost inițial fanii săi.

Celor nesiguri de orientarea lor sexuală sau care erau îngroziți de ideea de a o recunoaște public, Bowie le-a creat senzația că cineva (o persoană talentată și, pe deasupra, *cool*) îi înțelege: „Ai băgat-o pe mama ta în ceață/Nu știe dacă ești băiat sau fată” – „Rebel Rebel”, 1974.

Prin astfel de versuri simple, Bowie (și, în general, muzica pop în perioada ei de apogeu) a schimbat viețile oamenilor. Pentru toți cei care se simțeau pierduți, singuri sau triști, Bowie a pus în practică terapia pop: „Nu ești singur! Întinde mâinile spre mine, fiindcă ești minunat”^{***} – „Rock’n’Roll Suicide”, 1972. În anii 1970, Bowie a fost manifestarea muzicii pop ca ritual de vindecare. A devenit vraciul rock’n’roll-ului, oferind sprijin fraților lui „bolnavi”. Pe scurt, mulți au avut de câștigat datorită succesului său, mulți l-au împins să fie tot mai creativ pentru propriile interese. Totodată, Bowie a fost indiscutabil sexy și *cool*, șocant, extravagant și amuzant. La începutul anilor 1970, Bowie a fost în special adorat de adolescente – comunitatea de cumpărători de discuri de care un artist avea absolut nevoie pentru a obține succesul pe piața muzicală mainstream.

Bowie a provocat o schimbare în cei care i-au ascultat muzica. Fanii lui au avut acces, prin intermediul său, la noi domenii ale culturii pop, și-au însușit obsesiile sale literare sau muzicale. Există mii de oameni care nu l-ar fi citit niciodată pe Burroughs sau *Seven Years In Tibet*^{***}, sau n-ar fi ascultat niciodată o anumită formație (Kraftwerk, Eno, Human League, Placebo sau, cel mai recent, Arcade Fire), fără publicitatea făcută de Bowie. Asta e în egală măsură ceva eliberator și manipulativ. Detractorii lui Bowie ar spune pur și simplu că e o idee tristă. Pe unii fani obsesia aceasta pentru artist i-a dus în zona crepusculară a automatizării. Bowie nu i-a făcut pe fanii lui doar să-și dorească să fie ca el, să fie cu el, să-l atingă și să se culce cu el; unii au ajuns să se identifice total cu el. Timp de zece ani, Bowie a evoluat într-un ritm prea alert față de competitorii săi, dar și față de unii dintre fanii lui, ducându-i prea departe, prea repede.

* În engleză, în original, *You got your mother in a whirl/She's not sure if you're a boy or a girl* (n.t.).

** În engleză, în original, *You're not alone, Gimme your hands, 'Cos you're wonderful* (n.t.).

*** Carte apărută și în limba română cu titlul *Șapte ani în Tibet*, traducere din germană de Sanda Munteanu, Editura Polirom, Iași, 2013 (n.t.).

Bowie a fost important atunci și e important și acum, însă în moduri diferite și din motive diferite. Cartea de față încearcă să explice de ce, sau cel puțin încearcă să-i ofere cititorului informațiile necesare, pentru a ajunge el singur la o concluzie. Aceasta este prima carte despre Bowie care are la bază interviuri în exclusivitate cu o bună parte dintre persoanele care au jucat un rol central în cariera lui. Atât Ken Scott, cât și Tony Visconti – care au produs mai mult de jumătate din albumele lui Bowie – mi-au oferit informații exclusive. Am beneficiat, de asemenea, de mărturiile lui Carlos Alomar, care a lucrat cu Bowie treisprezece ani fără întrerupere, din anii 1970 până în anii 1980, și care i s-a alăturat apoi pentru proiectul *1. Outside*, dar și de ajutorul lui Reeves Gabrels, colaboratorul lui Bowie în ultimul deceniu.

Cartea de față discută, de asemenea, despre versiunea mediatică a lui David Bowie – ceea ce se poate numi „fictivul” David Bowie, acea versiune care se desprinde din muzica lui, din interviuri și din aparițiile lui pe scenă. Spre deosebire de majoritatea celorlalte cărți despre David Bowie, scopul acesteia nu este să-l prezinte neapărat pe David Bowie ca persoană privată. Foarte puțini îl cunosc pe tatăl la vârsta a doua, pe David Robert Jones, cel care doarme, mănâncă, respiră și trăiește în fiecare zi. „David Bowie” este în mare măsură un monstru mediatic, cel mai uimitor personaj rock creat vreodată și doar una dintre fațetele personalității lui David Jones. Unii dintre muzicienii care au petrecut luni și luni în șir în turneu alături de Bowie știu foarte puțin despre cine este el în realitate, într-atât de artificiale, de construite sunt reacțiile lui aparent firești și într-atât este de ocrotit de o rețea de asistenți și bodyguarzi, precum și de avantajele faimei. „E foarte izolat” a spus un muzician, chitaristul Adrian Belew, vorbind despre timpul petrecut cu Bowie în turneul din 1978. „Nu știu pe nimeni din lumea rockului mai izolat decât el. Uneori mă întrebam: «De ce-l protejează de mine? Doar fac parte din lumea lui.»” Zidurile de apărare pe care le-a ridicat în jurul său, în special după 1980 (mai exact, după 9 decembrie 1980), îl ajută să țină sub control atât interacțiunile pe care le are cu colegii săi, cât și cu publicul. Un asemenea sistem de protecție este poate consecința inevitabilă a faimei sale internaționale uriașe, dar fiind vorba de Bowie nu poți să nu te gândești că aceste ziduri defensive fac

parte, într-o anumită măsură, din strategiile sale de mistificare, care ocupă un loc central în creația sa. Bowie a făcut din camuflaj și dezinformare două aspecte centrale ale operei lui. Chiar și pe la sfârșitul anilor 1990, în discuțiile din camerele de chat de pe internet, răspunsurile lui erau deseori enigme hazlii (Bowie se pricepe la asta foarte bine, fiind un comedian înăscut), evitări intenționate și aforisme spirituale. Lui Bowie îi place foarte mult să se joace de-a starul rock și, pregătindu-se să treacă în cel de-al șaselea deceniu al vieții sale, e genial în acest rol, dar și atunci când se preface că se ia peste picior pe el însuși.

Tocmai această „sciziune” voită care caracterizează viața lui Bowie face ca multe dintre biografiile existente să pară că nu au legătură cu subiectul: ele încearcă să creeze adevăruri din fabricațiile presei. *O stranie fascinație* aduce în discuție aceleași materiale, dar, în loc să fie sarcina autorului să rezume ce e adevărat și ce nu, el acceptă – ba chiar celebrează – disimulările lui Bowie. Prin acest lucru vreau să sugerez că acest monstru media fictiv, așa cum se dezvoltă prin intermediul creațiilor lui, este de fapt numai o parte dintr-o poveste încă și mai captivantă. Bowie, așa cum e înfățișat de biografiile existente sau de informațiile cuprinse pe CD-urile oficiale din magazine, nu este Bowie, artistul – o imagine în care să se recunoască el însuși. Odată cu fiecare lansare a unui album, cu fiecare interpretare sau apariție la televizor, mai există un cântec neterminat, o idee nerealizată, un cântec genial nemaiauzit. E trist că fanii lui Bowie vor trebui probabil să aștepte până după moartea artistului pentru ca aceste materiale să fie lansate. O arhivă impresionantă de filme din turneele importante, precum și nenumărate versiuni nefinisate, cântece nelansate, înregistrări audio live și video rămân închise în arhivele lui Bowie pentru a fi exploatate de rechini și exhumate de necromanți în secolul următor. Cartea de față oferă doar câteva indicii cu privire la ceea ce s-ar putea să fie o arhivă uriașă așteptând să fie folosită.

Foarte puțini îl cunosc pe „adevăratul” David Jones din spatele fictivului David Bowie. Suspectez că nici măcar el nu știe cine este. Dar ce se știe este că întreaga lui carieră stă sub semnul unei anumite căutări a identității spirituale. Bowie s-a folosit de artă ca de un soi de terapie. Tot așa cum i-a „vindecat” pe cei „suferinzi” emoțional, albumele lui sunt manifestări ale tristeții,